

SAXKRE

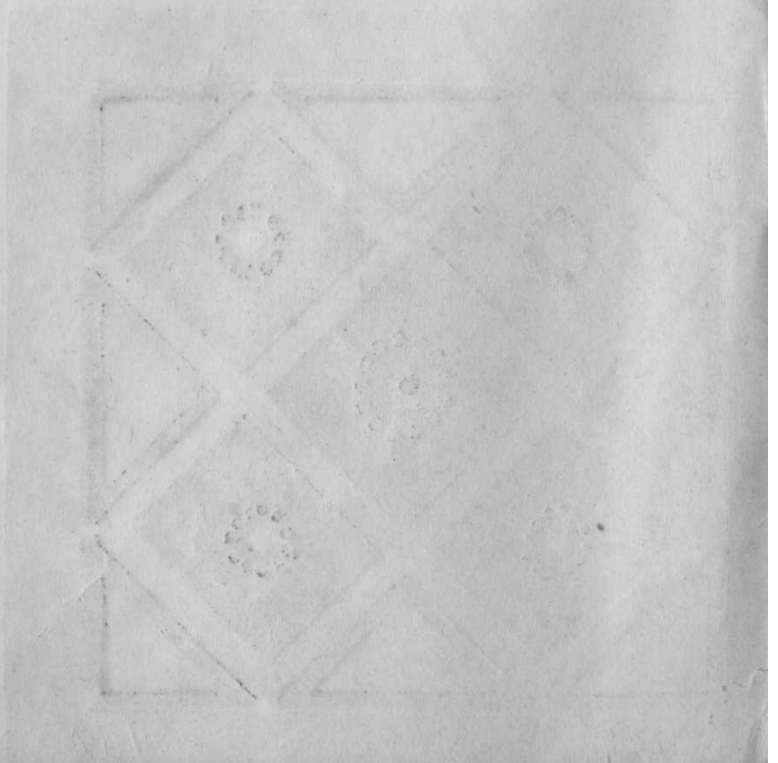
**Men anti
jokta
vrevolucija
rovtusdady
saa mit**

LENPARTIZDAT 1933

1833

Men and
of the
Revolution
of the
17th and 18th

1833

Исаам.(Л.)
И 3-7

Puhk jemu proletariat, ähted!

НАУЧНО-ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКАЯ АССОЦИАЦИЯ
ИНСТИТУТА НАРОДОВ СЕВЕРА ЦИК СССР

SAXKRE

Men antij
Oktaabr Revolucia
rovtusdädь saamit

Г.П.Б. в Лнгр.
Ц. 1933 г.
Акт № 575

С. 100
Т-8 Н

Ответств. редактор **А. Линник**
Технический редактор **Э. Блейх**

Saam Zemljaestve
Leningratest.
Saxkre.

Tavlest Leningrat oblast lij Kuəłpiełsual. Kuəłpiełsualest lij jemŋ — „Laplandia“. Laplandiest jelev „lopari“. Nidt tan jemŋ i tan narot koheev jukenalsim puatŋne tieg olmu: rus, lad, tar i ruhc. Kohemus „lopari“ iłła vujkist. „Lopari“ koheev jizides saam i jizes jemŋ — **Saam jemŋ.**

Saamed iłła jenəj. Sined lij puhkves 33 tuafned olmnit. Sovet Əxtmusest saamed vansamp 2 tuafned olmnit. Jenas saam jelev Tarest i Ruhcest. Jev jenəj saam lij Ladest.

Saam nikueş jev jalaz valtjalast puaznehkin, mjaxclin i kuəłsiljin. Əvtlest rodjalmus saamin laj vəxtənə piedekiene, nitse vəxtənə saam kadhin jizes valt.

Saam jemnest lij jenəj vabtək: lamdest lev jenəj navte i loŋte, jogin i merest — kuəł, earin — jenəj puazit. Tegke vabtėkvud paj kiesin pŋrjeli sur narod. Sur vighines sij tabten puazpŋnemsaj, miex- i kuəłsilemsaj, i pahken saamed rovtused sijit.

Anestmus Saam jemn.

Anestmus jemn algteve tana, kuas saame keskest idtin **kahpiez** jeres jemnest. Ruhc, tar, lad, maŋatest rus kahpiez pædtlin jizis tavrın. Tavar laj nuəş, vugas. A sij migkin tən tavar kalses arvest. Sij valtın vuajtese saamin sigh navd i kuəļ. Jenep vujsted navtit saamin, sij pæxtlin ven di jugtin narot. Mogkam kiskim kahpsimus kahpiez vavtəklvin.

Saam jev taxtene anted jizes tavar mavsta i vuajhtis kahpiezit. Tana kahpiez puhtlin miļte pesnehkit. Pesnehk pəjel vigh poahkin samit antehted kahpiezet.

Pajse kahpiezit ij jugki vuar odjetne tuljed pəjelmilse saamed. Tana kahpiez əntin ansanine sinnguim jemne jizis gosudarstvi. Gosudarstvo pjalsimusin, su zakonin i pesnehkvighin, kahpiez vəjin valdest kisked. Nidt saam jemn laj luaxkme jenəj saje. Tar, Ruhc i Rus jugkis kesknes saam jemn. Lose laj teit igit samit. Saam mojnsin lij teit igidit jenəj loses mojnsite.

No rovtusdəb saamit kiskev jev tolk jeres jemn kahpiez. Sinit nitze kiskev jizis **saam vavtək**. Əvtel rodjalmusest saam jelev vajvast. Nikest jev lin sur vavtəkvud. Kuas pudtin kahpiez, tuj sədby numpnala. Mudtam pirez keptin jalmuz i tagazin vavtək. Sist tagazin sigh nuəht, sur puaz eudce, jenəj tavar i tenk. Va-

vtəkvednes sij pahkin vajvas olmit rovtused
siji: p̄ned eudcijt, siled kuəļ, kiazted tavrit.

Təndit viksis xozjin vavtovev vjal janamp.
Vəxtənə Kuəļpiəlsualest səđj ij sur nomer
vavtək-**kulak**, ku tuļi jizes kiedest jenemuz
jiljit—vajvsit i batrak. Šəntəs kuxt grupp ol-
mnete, vajvas i kulak, kohk tiaxttəs kants-
kantsenes. Saam keskest algtove klass vajpmus.

Puedtmus izmit.

Kuas algotve joktətmus saamit kuvt gruppe,
Kuəļpiəlsualje pudtin **izem**. Sij pudtin Peəora
jemnest. Tomeļt 1887 igest eudcin ļaj ņuezes
kəvtus. Kəvest jenəj puazit rohped. Šur euaz-
neķ vajvasluvis. Izem ilkin vialhteted Peəorest.

Əxt kulak-izem kule stə mer tueken lij sigh
jemņ, kost vuaj p̄ned pudcijt. Son vulgit tohk
jizis eudcijt. Mənə əxt igk, vialhtadəs kudtəs
modtin piaras. Izemest vialhtadəs kudtəs izem
i neneç — vavtək vajvasguim i batrakguim.
Vəxtənə Kuəļpiəlsualest izmit ilgi jenəj.

Izem lijen milvamp saamit. Sij mohtin puar-
emp v̄gked puazjalmus. Əvteļ saam pudcijt
kiedest je p̄nemine. Saam lustlin pudcijt valta.
Pudcu sinin jenəj kadnin. Izem je lustline
pudcijt valta. Sij p̄nev pudcijt kiedest p̄r
igke. Od sajin izem vəxtənə ilkis vavtkamp
saamit—xozjinit jəmne.

Izes **saam kulakit lasnin vereç izem kulak**.
I rovtusdəđ saam vjal janamp təgkn̄n.

Kuas robtusdədə saamit ilgi eut losə jeled, sij vulkin vuestlasta kulakit. Saam kulak vajdin izmit, kok ansin sinin puhk valt. Saam kulak alkin uzxed robtusdədə olmit izmi əl. Robtusdədə saam jev tołkxine kulak vuixmuzit i alkin kesknes toara izmiguim. Nidt **klasstoar Kuəł-piełsualest laj vuajxine nacionaltoar.**

Car valt tən i tati stovə robtusdədə olmit toareein kesknes. Losis nacionaltoar saamit i izmit laj jenamp 30 igke. Toar i adta viala lij modtam sajin. Jenəj saam jev tołke stə **sin rehķ jevle puhk izem, a tołk sin vabtək-kulak.** Sij jev tołke stə **sije bədə toared kulakiguim izem i saam.**

Maxt robtusdədə olmu Rus jemnest toarin jizes valt dit.

Car vał nuezełt jilin je tołk robtusdədə saam. Nuezełt jilin robtusdədə olmu mudtam narodit Rus jemnest. Lanin robtusolmit təgknin zavodnehķ. Sijtin krestjanit təgknin kulak əvtest cerkviguim i monastıriguim. Cerkvit i monastırıt antlin jenəj jemni. Popit i missionerit antlin jenəj teņked.

Robtusolmu di krestjan toarin vuəsta kulaki i zavodnehki. Kulak i zavodnehķ jenəj igke lijen vigsamp robtusolmi di krestjani. Car valt lij valt kulakit i zavodnehkit. Son vulgtəlb vu-ejiti zandarmit tagked i řaskted robtusdədə olmit.

1917 igest rovtusolmu di krestjan vujxtin. Sij kontin car i voitin vavtakit. Zavod di fabrik, koxk lejin vavtakin, sij valt in jic siz. Robtusdab olmu tavin valt jizis kidte, l'inkin sovet valt i tujisin E.S.S.R.—

Extmus Sovet Socialist Respublikit.

No vavtak jev taxtme anted valt rovtusdab olmit. Kahpiez, kulak, pop i nojd tuejis vilkis armijt, kohk ilkin toared sovet respubliki vuasta. Vavtak jeres jemnin vegtin vilkis armijit. Sij vulgtin jizis armijit Sovet Extmus vuasta. Murmne i Arxangelske pudtin inglis, Vladivostoke—ameriken i japoniolmu, Odesse—fransolmu. Vilkis armii pultin, kiskin i pidk'tin Sovet Extmus. No rovtusdab olmu Sovet Extmusest l'inkin **Rupsis armii** ku avtest **partizanyim** avdkin **Kommunist partia**, ilkin pialested jizes jemn i vujtin jeres armijt.

Toar igin, jalmus euf nuazj. Puazjalmus pidkin. Mjex i kualsil nitse nusn. Mana toarest rovtusdab olmu ilkin pajned jizis jalmus. Sovet valt algit **tuajsed zavodit i fabrikit**, koajved jemnsist **l'ihked od sur lanijt**. Sijdin rovtusdab olmu ilkin **tuajsed kolxozit i xiavted kulakit**.

Sovet valt l'igki skol't, logkempert't, klub't, teatrit, kost rovtusdab olmu vuahpnuvev i vuanev.

Robtusdədə olmit sovet valt vaļ aļgi puarap jeled. Robtusolmu di krestjan jev jeļ seunis i saks pārtest. Gosudarstvo ant robtusdədə olmit teņkit i masinit. Son vegket sijit tēvbd kolhoz jalmuz. Jenəj sovet valt tuajast parna gəjk robtusdədə olmit. Parna gəjk tuajsev parnapārtit i skolit.

Men antij Sovet valt robtusdədə saamit.

Taval narod gəjk sovet valt jenəj lbgki. Di jenəj lbgki saam gəjk. Jenəj igke puaramp jemne saamit lijn kulak kiedest. Adt puhk jəmņ lij robtusdədə olmit kiedest. Kuəļpiēlsualest adt lij jenəj vasmāne əxtmuzit, artelit i sov-xozit. Adt saamin lev jenəj vasmāne əxtmuzit puazriņmuz, kuəļsilmuz, miex i rēndsil artelit.

Kuəļpiēlsulje tagasti **masinsilmus**. Pahkin koajvev apatit, ruvd i vesk. Tuajsevov zavod kuəļlhkem gəjk, loņt i puazvenelhkem gəjk. Tuajsevov **elektro-stancii**, kohk antbškuetev vigh tait zavodit.

Sovet valt xiavt kahpiezit. Saam jemnest adt kahpast **kooperacia** i **gosudarstv faktorii**. Paj olkla sij mānev eirre i tegkiev tampe kahpiezit. Kooperacia lij tuaj robtusdədə olmit. Robtusdədə olmu oan roavned jizis kooperacia.

Sovet valt ant saamit vuahpnuvmus. Adt lev vuahpnuvem knigi saam kil. Tuvte saam māhtisketev izesnala logked i kirjixed.

Od sovet, sud i kooperacia gəjk bedt valmsa jizis sikh rovtusolmit. Tən gəjk tuajsov kursb i texnikum. Leningrategest tən gəjk tuajsine **Institut taval narodit**. Texnikumest i institutest vuahpnuvev jenəj saam nuraz. Sinst lihtev sikh rovtusolmu.

Kəbest joamnev jenəj saamed. Nitse jenəj mojkiev pudce. Nojt i tiedtəj kəbolmit vegxed jev vuəj. Sovet valt tuajast **lihcempərtit** i **puazlihcempərtit**.

Əvtəl nezan laj nezap olmolmnite. Sovet zakonest nezan lij mokam ze olmbə maxt olmolmbə. Son vuəj vuahpnuved i rovtused maxt olmolmbə. Sovet valt jenəj tuejst stovə nezan lajsee valdest. Jenəj neznehte adt rovtusev sovetin, kooperaciest, skolin.

Car valt ij əntline nimantem pravo uhc narodit. Son puəlbj, stə valdest jili narod jev alg kuvtla i maxksa podə.

Sovet valt ant puhk narodit əvtnalsim pravit. Juke narot jizisnala tuajast jal. Puhk narod Ə.S.S.R'est vajevev tuajsed jizis nacional gosudarstvit, oblastit, okrugit i rajonit. Ə.S.S.R'est lev jenəj nacional oblast, okrug i rajon. Nacional rajon adt tuejsuvev saam jemnest. Okrug i rajonsovet lev surmus valt jizis jemnest. Sovettest oan valed tolk rovtusdəd olmit. Kulak, nojd i əvtleze car einovnikit sovete jev luəst. Kuas sij eandədet sovete, tana puhk sovet rovat kavas vəvtəkpiala. Ten gəjk oan

kiseed stobə kulak jev vuajee eajdəted sovete. Batrak i vajvas, kohk kiseev sovet robat, lev tuvtnaz sovet valt.

Saam rajitueken.

Nidt jelev tolk ij sur pajhk saam narod. Tat lij tet pajhk saam narod, ku jal Ə.S.S.R' est. Jenəmus saamed, koxt mij əvteļ sarnim, jelev jev minin, a rajitueken: Tarest, Ruhcest, Ladest. Saam rajitueken jev jeļ valtest. Sinə padeev einovniki i vavtək, koxt vəm car Rus-jemnest. Tomeļt, rajitueken, jev ant pajned jalmuz saamed od texnika meļt. Saam narod vьg jalmuz koxt tuafant igke maņas.

Saamidit lij vanas skolit. Sij rovtusev jev jizes nuxeme. Tein paikin, kost lij saam literatur nuxeim, saam knigin i gazetin kirjixev tiedtmus saje jimeļkirji. Rajitueken literatur nuxeim ij ant vuahpnumus, a vьg eajdemuse. Saam jemnin tuejsev jenəj cerkvite. Cerkvin pastor (pop) kielsьlev rovtusdədь olmit.

Men alkev tuajsed rovtusdədь saam Sovet Əxtmusest.

Sovet valt jenəj lьgki puerinid jajmuz rovtusdədь saamit. Ajgmusə oan **pidikted vəm virgit**. Puhk axtan pitikted losə. Kommunist partiju i sovet valtu oan vjal jenəj rovtused stobə vujkjed jalmus i kuļtura taval narodit.

No sovet valt tana vuaj l̄hked t̄n tuaj kuas jun̄ə vegk̄t̄skuedet jiza saam̄. Ajgmus̄ə saamit oan **loajned izis sovetit**. Sovet̄ əln tuljat rovtusd̄əđ̄ valt. P̄r sovetit oan kohpeed batrakit, vajvsit i kolxoznikit i ij ənted kula- kit jekteled sovet tuaju.

Min Əxtmusest əvdkin rovtusd̄əđ̄ olmit lij **Kommunist partia**. Son əxtet vajvsit sin klass-toarmus kulak vuəsta. Rōvtusd̄əđ̄ saamit oan vegk̄ted jizis partij̄n̄b i komsomol gruppit sin tuaje. Sije oan vulḡted gruppit puarmus tovruzit keskest vajvsit i kolxoznikit.

Saamit oan **pajned jizis jalmus**. Saamit oan roavned jizis v̄əsm̄əne əxtmuzit, artelit i od tuejsed. Saamit oan **roavned jizis kooperacia**. Kooperacia piast rovtusd̄əđ̄ olmit kulak paemusast.

Tuejsed od jalmus, oan jen̄əj vuahpnuvmuz. Kirjita illa kox̄t tuajsed od sigh jal. Saamit oan **vulḡteled jizis parnajt skolit i jizides vuahpnuved** logk̄əmp̄ərt̄est.

Oan **piested nezan los̄əs kiassist**. Lenin sarni st̄ə valt neznahta od jalmus jik tuejist.

Rōvtusd̄əđ̄ saamit oan **roavned jizis sudit** stōv̄ə sin vegk̄vudin pidik̄ted v̄uəstlestmus kulakit i puhk modtam reh̄ktijt sovet valt.

* *
*

Sovet valt ənti vald rovtusd̄əđ̄ saamit. Son ənti sinit nacional prav̄it i vegkit tuajsed jizis sovetit i skolit. Rōvtusd̄əđ̄ saamit oan vigk̄se

robtused stovə vьgtamp acsed sur kułtur narod
Ə.S.S.R. Əvtest puhk Əxtmusin əvdkin
Kommunist partia, Lenin euəhku mełt, sij
tuajsev jizisist od euvvis jal—socializm.

Od sana.

A

adt теперь
ameriken американцы
anestmus отнятие
anted давать
apatit апатиты
armia армия
artel артель
arva цена
Arxangeļsk Архангельск

B

vatrak батрак

C

car царь, царский
cerkāv церковь

Є

einovnik чиновник

E

elektro-stancia электрическая
станция

Ә

Әxmus Sovet Socialist Respub-
likit (Ә. S. S. R.) Союз Совет-
ских Социалистических рес-
публик (С. С. С. Р.)

әvdāk передовик, вождь

F

favrika фабрика
faktoria фактория
fransolmu французы

G

gazeta гезета
gosudarstvo государство
gruppa группа, ячейка

I

Institut taval narodit Институт
народов севера

iglis англичане

izem ижемцы

J

jalmus хозяйство

jaroniolmu японцы

jemņ земля, страна

jimeļ бог

jimeļkirji „священное“ писание

K

kaņpies купец

kaņsimus торговля

kehped копить

kirji письмо

kirjixed писать

kisked разорять

klass класс

kluv клуб

kniga книга

kolxos колхоз

kolxosolmъs колхозник

Komunist partia Коммунисти-
ческая партия

Komsomol комсомол

kooperacia кооперация

krestjanin крестьянин

Kuәļpieļsual Кольский полу-
остров

kuәļsil рыбная ловля

kuәļsilemsaj рыболовная тоня

kulak кулак

kuļtura культура

kursь курсы

L

Lad Финляндия

lad финны, финский

laņ город

Lenin Ленин

Leningrat Ленинград
lihsempært больница
literatur литературный
logked читать
logkæmpært изба-читальня

М

masina машина
masinsilmus промышленность
mer море
mieхс охота
mieхсај охотничьи угодья
missioner миссионер
monastyr монастырь
Murman Мурманск

Н

nacional национальный
narot народ, народность
pezan женщина
pojт нойда, колдун
pomer число
puæht невод
puraz молодежь

О

ovlast область
Odessa Одесса
okrug округ
olmolmьs мужчина
olmьs человек

Р

rahk гора, тундра
rapna ребята
rapnarært детдом
partizan партизан
pastor пастор
Pecora Печора
pesnehк вооруженные люди
pesnehk vigh вооруженная
сила
pires семья
podaт налог, подать
pravо право
puazlihsem pært оленелечебный
пункт
puazрьnemсај олени пастбища

Р

rajon район
rehк враг
respublika республика

revolucia революция
ryndsil морской звериный про-
мысел

rovtusdædь трудящийся
rovtusед работать

rodjalmus родовой строй

Ruhc Швеция

ruhс швед, шведский

rupsis красный

Rus Россия

rus русский

ruvd железо

S

saam саами

Saam jemь Саамская земля

sijt деревня

socializm социализм

sovet совет

sovchos совхоз

sud суд

S

skol школа

sur большой

T

tagazed быть, становиться

Tar Норвегия

tar норвежец, норвежский

taval север

tavar товар

teatr театр

teпk деньги

texnika техника

texnikum техникум

tægked угнетать

tiedtyj знахарь

toar война

tovrus товарищ

tuaj, tuj дело

tuajed делать

U

uhc малый

uzkxed натравливать

V

vavtæk богатый

vavtæk, vavtækvud богатство

vajpmus борьба

vajvas бедный

valt власть, свобода

vesk медь
vəsməne əxtmus первичное
объединение.
vil'kis белый
Vladivostok Владивосток
vuaɦpnyved учиться
vuaɦpnyvtus знание, образо-
вание
vueji солдат

vujsted купить, покупать
X
hozjin хозяин
Z
zakon закон
zavot завод
Z
zandarm жандарм

SAAM ALFAVIT.

Aa Bb Cc €€ Dd Zz

А Б Ц Ч Д ДЖ

Зз Ee Əə Ff Gg Hh

ДЗ Э — Ф Г —

Ii Ьь Jj Kk Ll Mm

И Ы Й К Л М

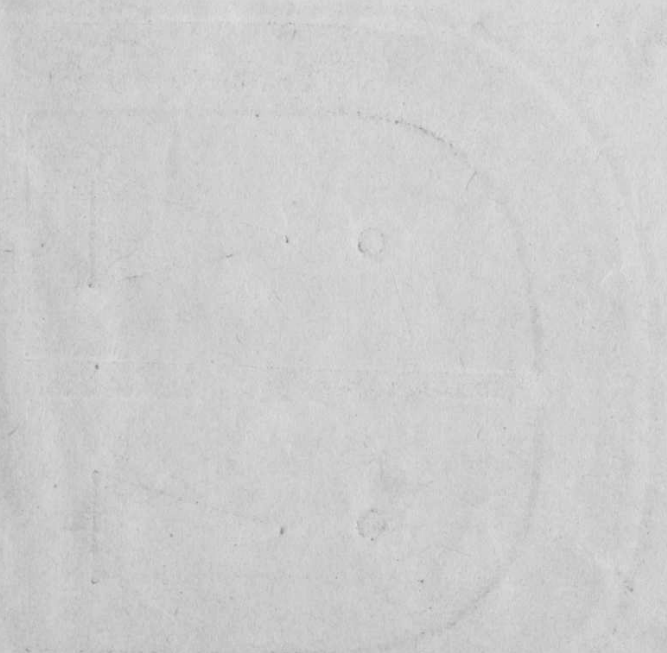
Nn Њњ Oo Pp Rr Ss

Н НГ О П Р С

Ss Tt Uu Vv Xx Zz Zz

Ш Т У В Х З Ж

Знак „’“ под согласной означает смягчение.

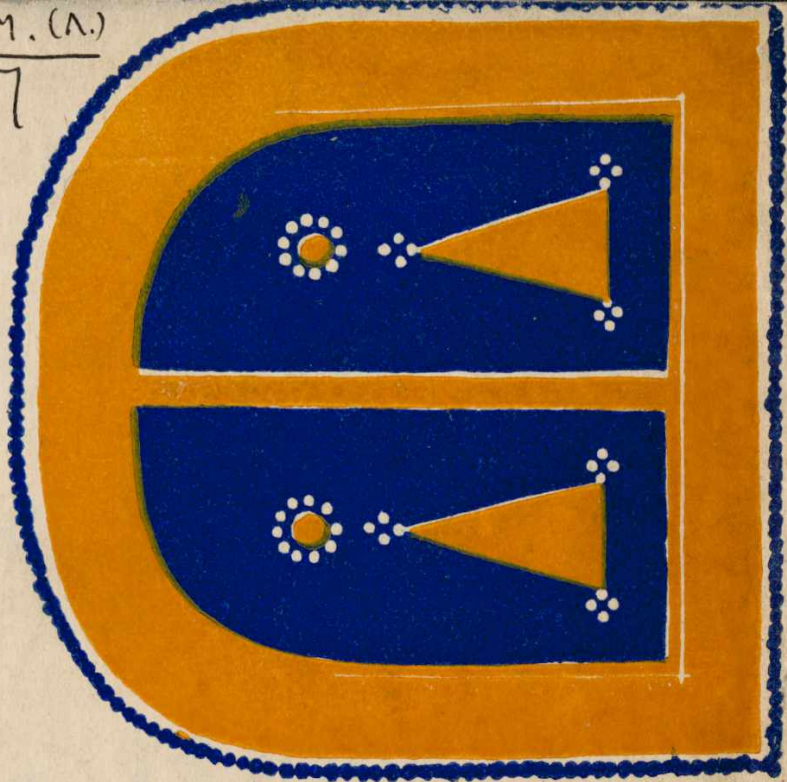

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
 LIBRARY
 540 EAST 57TH STREET
 CHICAGO, ILL. 60637

45 коп.

Саам. (Л.)
3-7

№ 03737

На саамском (лопарском) языке

Сахкре

ЧТО ДАЛА ОКТЯБРЬСКАЯ РЕВОЛЮ-
ЦИЯ ТРУДЯЩИМСЯ СААМАМ

